

**O‘SMIR VA OILA MUNOSABATLARIDAGI OTA-ONA VA BOLA
MUNOSABATLARINI ME‘YORLASHTIRISH BO‘YICHA
KONSULTATIV YORDAM BERISH USULLARI**

O‘ralova Dinora Aliboy qizi

TerDPI Pedagogika va san‘at fakulteti

Pedagogika psixologiya yo‘nalishi 4-bosqich talabasi

Uralovadinara50@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘smir va oila munosabatlaridagi ota-ona va bola munosabatlarini me‘yorlashtirish bo‘yicha konsultativ yordam berish usullari haqida yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: O‘smir,ota-ona,jamiyat,oila,munosabat,konsultativ,muloqat.

Mamlakatimizda oila, oilaviy munosabat, yoshlar tarbiyasi masalalariga alohida ahamiyat berilmoqda. Biroq yurtimizda yoshlarning har tomonlama barkamol shaxs sifatida kamol topishlari uchun hukumatimiz va Prezidentimiz tomonidan amalga oshirilayotgan choratadbirlar hamda bu sohaga berilayotgan katta e‘tiborga qaramay, o‘smir-yoshlar o‘rtasida giyohvandlik, jinoyatchilik, tartibbuzarlik kabi mentalitetimizga, etnik xususiyatlarimizga xos bo‘lmagan illatlarning ko‘payishi kuzatilmoqda. Bugungi kunda jahon miqyosida oilaviy munosabatlar, xususan, o‘smirlik yoshidagi o‘zaro munosabatlar, ota-ona va farzand o‘rtasidagi nizolar va ularning kelib chiqish sabablarini o‘rganish masalalari dolzarb muammolardan sanaladi. Chunki shaxsning shakllanishida oiladagi muhit, ota-ona va farzandlar o‘rtasidagi munosabatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Oilaviy nizolar oqibatida ro‘y berayotgan holatlar, oilalarning barbod bo‘lishi, millatlar, davlatlarning o‘zaro kelishmovchiligi yoshlarning tarbiyasiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatishidan dalolat beradi. Oila inson hayotida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Aynan oilaviy munosabatlar va muloqotda inson ehtiyojlari amalga oshiriladi, ya‘ni: ma‘lum bir guruhga mansublik tuyg‘usini beruvchi insoniy aloqalarga bo‘lgan ehtiyoj; o‘zini-o‘zi tasdiqlash zarurati, bu his-tuyg‘ular va uning boshqa odamlar uchun ahamiyati haqida haqiqiy dalillar; mehrga bo‘lgan ehtiyoj, bu o‘zaro iliqlikni his qilish imkonini beradi; shaxsning o‘ziga xosligi, individualligi hissini shakllantiradigan o‘z-o‘zini anglash zarurati; namuna bo‘ladigan orientatsiyaga bo‘lgan ehtiyoj. Qadim zamonlardan beri odamlar oiladagi munosabatlar, bolalarni tarbiyalash tajribasini to‘plashdi va kristallashtirdilar.

Psixoanalitik pedagogikaning vakili K.Byutner oila va muassasa ta‘limi o‘rtasidagi munosabatlarni, xususan, videofilmlar, o‘yin sanoati va o‘yinchoqlarning tobora ortib borayotgan ta‘sirini ko‘rib chiqadi. Ushbu sohadagi so‘nggi tadqiqotlar

Internetning shaxsiyatning shakllanishiga ta'siri, Internetga qaramlik bilan bog'liq. Ushbu masalalar batafsil ishlab chiqishni talab qiladi, ularni shakllantirish bugungi kunda juda dolzarb bo'lib, mualliflar o'zlarining bir qator oldingi ishlarida ushbu muammoni hal qilishgan. Asoschisi E. Bern bo'lgan tranzaksion tahlil (TA) asosi psixoanalitik nazariyalar bo'ldi. TA bir nechta falsafiy postulatlariga asoslanadi. Bu odamlar, hayot va o'zgarishlarning maqsadi haqida: "Hamma odamlar yaxshi", "Har bir inson o'ylashga qodir", "Odamlar o'z taqdirini o'zi hal qiladi va qarorlarini o'zgartirishi mumkin". Ushbu postulatlardan TA amaliyotining ikkita asosiy tamoyili kelib chiqadi: shartnoma usuli va ochiqlik. Jamg'arma - bu "men" (o'zaro bog'liq bo'lgan fikrlar, his-tuyg'ular va xatti-harakatlarning namoyon bo'lishi) holatlariga asoslangan shaxsiyat modeli: bola, kattalar, ota-ona. Shaxsning uchta printsiplari muhim odamlar bilan o'zaro munosabatlarda asta-sekin rivojlanadi. O'smirlar va ularning oilalari o'rtasidagi munosabatlar murakkab va dinamik jarayon hisoblanadi. Ushbu munosabatlarni me'yorlashtirish uchun ota-onalar va o'smirlar o'rtasida ochiq, samimiy muloqotni rivojlantirish juda muhimdir. Buning uchun bir qancha maslahatlar va usullar mavjud:

Muloqot: Ota-onalar o'z farzandlari bilan ochiq va samimiy suhbatlar o'rnatishi kerak. Farzandning fikrlarini, hissiyotlarini tinglab, ularni qadrlash zarur.

Suhbatlar va muhokamalar: O'zaro fikr almashish uchun vaqt ajrating. O'smirlar o'z hayotidagi muammolar haqida gapirishlari uchun zamin yaratish kerak.

Sabr-toqat: Ota-onalar o'z farzandlari bilan aloqada sabrli bo'lishlari kerak. O'smirlar o'zicha shakllanmoqda va ko'pincha o'z qo'rquvlarini va izlanishlarini tushuntira olmaydi.

Tarbiyaviy tadbirlar: Oila a'zolari bilan birga vaqt o'tkazish va turli hayotiy tajribalarni baham ko'rish o'smirlarning oilaga bog'liqligini mustahkamlashga yordam beradi.

Sog'lom chegaralar: Ota-onalar o'z farzandlariga qanday chegaralar belgilashini bilishlari zarur. Bu, o'smirlar o'zlarini xavfsiz his qilishlariga yordam beradi.

Psixologik yordam: Agar munosabatlar yanada murakkab bo'lsa, psixolog yoki maslahat beruvchi kabi mutaxassislarning yordamiga murojaat qilish tavsiya etiladi.

Mamlakatimizda barcha aholining 97 foizi oilalarga birlashib yashaydi, qolgan uch foizi, ya'ni yolg'iz qolgan keksalar, ota-onadan yetim bo'lib qolgan va mehribonlik uylarida tarbiyalanayotganlar, boshqa yurtdan kelib vaqtinchalik O'zbekistonda istiqomat qilayotganlar ham oila a'zolari, yaqinlari, yurtdoshlari, turli davlat va nodavlat tashkilotlaridagi insonparvar odamlarning mehridan darig' emas. Shu ma'noda oila - inson o'z baxti va saodati, orzu-xavaslarini, maqsad-muddaolarini mushtarak qilgan, o'zini inson sifatida idrok etib hayot

nashidasini suradigan muqaddas makondir. Oila - ijtimoiy institutlarning eng qadimgisidir. Insoniyat boshidan kechirgan tarixiy davrlarning qanchalik turfa va murakkab bo'lishiga qaramay, ayniqsa, XIX va XX asrlarda ro'y bergan buyuk o'zgarishlar va islohotlarga dosh bera olgan ushbu maskan o'z tizimi, tarkibi va jamiyat oldida turgan majburiyatlarini bajarishi nuqtai nazaridan sog' omon saqlanib qolgan tuzilmadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ibaydullayeva U.R. Ota-ona va farzandlar o'rtasidagi nizolarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari. Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori diss. - T.: 2022. – 5 b.
2. Kadirova A.T. O'smirlarda oilaviy nizolar to'g'ricida ijtimoiy tasavvurlarning shakllanishi. Psixologiya fanlari nomzodi diss. – T.: 2007. – 24
3. Akramova F.A. Oilada sog'lom psixologik muhitni tarkib toptirishning ijtimoiy-psixologik asoslari. O'quv-uslubiy qo'llanma. – T.: 2014. – 185 b.
4. Rasulova F.F. O'smirlarda agressiv xulq-atvor namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari: Avtoref. diss. ps. fan (PhD): 19.00.06 – T.: 2018.
5. HASANOVA, S. (2023). THE TRADE RELATIONS OF THE AZERBAIJAN SAFAVIDS STATE AT THE END OF THE 17TH CENTURY–THE FIRST DECADES OF THE 18TH CENTURY (ON THE BASIS SOVIET HISTORIOGRAPHY). АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК, 202328.
6. Tojiboyeva G. R. Development of the skill of calligraphic writing as a professional competence in a future primary school teacher //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 10. – №. 12. – C. 830-835.
7. Gulhumorxon T., Muazzam R. MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASADA AMALIYOTCHI PSIXOLOG XIZMATI VA FAOLIYATI //Yosh Tadqiqotchi Jurnal. – 2022. – T. 1. – №. 2. – C. 363-366.
8. Tojiboyeva G. R. et al. BOSHQARUVDA NIZOLI VAZIYATLAR PSIXALOGIYASI //Journal of new century innovations. – 2022. – T. 16. – №. 1. – C. 118-119.
9. Tojiboyeva G. R. et al. TURLI RAHBARLIK USLUBLARINING PSIXOLOGIK TAVSIFI //Journal of new century innovations. – 2022. – T. 16. – №. 1. – C. 114-117.
10. Rahmanzhanovna T. G. SOCIO-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF CONFLICT SITUATIONS IN THE TEACHING STAFF //World Bulletin of Social Sciences. – 2024. – T. 31. – C. 30-32.